

Держава та регіони

ISSN 2219-8741

Серія: Соціальні комунікації
2022, № 3 (51)

Науково-виробничий рецензований журнал

виходить щоквартально

Головний редактор:

Бессараб А. О., доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Редакційна колегія:

Соціальні комунікації

Пономаренко Л. Г., доктор наук із соціальних комунікацій, професор (заступник головного редактора)

Богуславський О. В., доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Гіріна Т. С., доктор наук із соціальних комунікацій, доцент
Дяченко М. Д., кандидат наук із соціальних комунікацій, доктор педагогічних наук, доцент

Женченко М. І., доктор наук із соціальних комунікацій, доцент

Зелінська Н. В., доктор філологічних наук, професор

Зикун Н. І., доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Ковпак В. А., доктор наук із соціальних комунікацій, доцент

Лизанчук В. В., доктор філологічних наук, професор

Пенчук І. Л., доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Поплавська Н. М., доктор філологічних наук, професор

Теремко В. І., доктор наук із соціальних комунікацій, доцент

Фінклер Ю. Е., доктор філологічних наук, професор

Холод О. М., доктор філологічних наук, професор

Шевченко О. В., доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Бондаренко І. С., кандидат філологічних наук, доцент

Досенко А. К., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Кіца М. О., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Козиряцька С. А., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Мудра І. М., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Полєжаєв Ю. Г., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Хітрова Т. В., кандидат філологічних наук, доцент

Соціологія

Зоська Я. В., доктор соціологічних наук, професор (заступник головного редактора)

Гордієнко Н. М., доктор соціологічних наук, професор

Позднякова-Кирбят'єва Е. Г., доктор соціологічних наук, професор

Кодацька Н. О., кандидат соціологічних наук, доцент

Іноземні члени редакційної колегії:

О. Синовець, доктор філософії в галузі соціології (Республіка Польща)

Б. Плішка, доктор філософії в галузі політології (Республіка Польща)

Рагімлі Руслан Гігал огли, кандидат історичних наук, доцент (Азербайджан)

DOI [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2022.3\(51\)](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2022.3(51))

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук із **соціальних комунікацій**,

спеціальність 061

(Наказ МОН України від 02.07.2020),

доктора і кандидата **соціологічних наук**,

спеціальність 054

(Наказ МОН України від 24.09.2020)

Категорія Б

Засновник:

Класичний приватний університет

Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації

Серія KB № 16369-4841P від 10.02.2010

Видавець:

Класичний приватний університет

Свідоцтво Державного комітету телебачення
та радіомовлення України

про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008

Журнал ухвалено до друку вченою радою

Класичного приватного університету

28 вересня 2022 р., протокол № 1

Усі права захищені. Повний або частковий передрук
і переклади дозволено лише за згодою автора
і редакції. При передрукуванні посилання на журнал
"ДЕРЖАВА та РЕГІОНИ."

СЕРІЯ: СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ"
обов'язкове.

За повноту та достовірність
викладених фактів і положень
відповідальність несуть автори публікацій.

Редактори: А. Бессараб (укр.),
О. Івченко (англ.), І. Мінченко (пол.)
Технічний редактор: Ю. В. Бабич
Дизайнер обкладинки: Я. В. Зоська

Адреса редакції:

Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 706
Телефони/факс: (0612) 220-58-42, 63-99-73

Здано до набору 05.09.2022
Підписано до друку 30.09.2022
Формат 60×84/8. Ризографія. Тираж 300 пр.
Замовлення № 1-22/23Ж.
Виготовлено на поліграфічній базі
Класичного приватного університету

© Класичний приватний університет, 2022

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

<i>Н. О. Кодацька</i> АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ МЕДІАВІМІРЮВАННЯ.....	4
<i>Л. Г. Пономаренко, А. О. Бессараб</i> УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ТА СИМВОЛИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТА СВІТОВОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ..	15

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

<i>В. В. Брадов</i> МЕДІА ТА ВІЙНА: РОЛЬ І МІСЦЕ РОСІЙСЬКИХ ЗМІ В ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	26
<i>Т. С. Гуріна</i> «УКРАЇНСЬКА ЩОДЕННА РАДІОГОДИНА ВАСИЛЯ ШАРВАНА» – НАЙДОВША У СВІТІ ІСТОРІЯ УСПІХУ УКРАЇНСЬКОГО РАДІОПРОЄКТУ В ЕМІГРАЦІЇ	33
<i>О. І. Гоцур</i> БЛОГ І ПОДКАСТ ЯК РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕНТАТОРА ТА ОГЛЯДАЧА РАДІО- І ТЕЛЕМОВЛЕННЯ	40
<i>О. А. Мітчук, Г. В. Горбенко, І. В. Погребняк</i> КОНСТРУЮВАННЯ НОВИННОЇ РЕАЛЬНОСТІ В МАСМЕДІА	46
<i>М. В. Чабаненко</i> ВИСВІТЛЕННЯ ПОДІЙ У TELEGRAM: ВЗАЄМОВПЛИВ АМАТОРСЬКИХ І ПРОФЕСІЙНИХ ПІДХОДІВ	52
<i>Л. В. Чернявська</i> СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДІА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	59

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

<i>І. С. Бондаренко</i> ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДВІСНИКИ ПРОГРАМИ «ДЕРЖАВА У СМАРТФОНІ»: СОЦІАЛЬНИЙ ІНЖИНІРИНГ У РОЗРОБКАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ ПРАЦІ (1921–1929)	66
<i>М. О. Kitsa</i> THE PECULIARITIES OF POPULAR SOCIAL NETWORKS: INTERFACE, FUNCTIONALITY, CONTENT	73
<i>В. А. Ковпак</i> КОМУНІКАЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ІЗ КАДРОВОГО ДІЛОВОДСТВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО КОМ'ЮНІТІ.....	80
<i>І. М. Mudra</i> LINKEDIN SOCIAL NETWORK: BENEFITS AND PROSPECTS FOR THE MEDIA.....	93

ЗМК У ФОКУСІ СОЦІОЛОГІЇ

<i>А. П. Киричок</i> КРИЗА ЯК ЗАГРОЗА ТА ЯК МОЖЛИВІСТЬ: АМБІВАЛЕНТНИЙ АСПЕКТ	95
<i>Т. С. Леонтьєва</i> МЕДІАСОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ ЯК АСПЕКТ МЕДІАОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	103

Т. С. Гиріна

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент
професор кафедри мовної підготовки і соціальних комунікацій
e-mail: hirinatetyana@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9727-6190
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Україна, 08201

«УКРАЇНСЬКА ЩОДЕННА РАДІОГОДИНА ВАСИЛЯ ШАРВАНА» – НАЙДОВША У СВІТІ ІСТОРІЯ УСПІХУ УКРАЇНСЬКОГО РАДІОПРОЄКТУ В ЕМІГРАЦІЇ

Мета дослідження – внесення до плеяди світових радіопродуцентів та активістів української медіасправи у світовому вимірі імені В. Шарвана в розрізі становлення українських радіогодин у радіопросторі Північної Америки в другій половині ХХ ст.

Методологія дослідження. Методологічний комплекс розвідки ґрунтується на використанні історичного, бібліографічно-описового методу, моніторингу оцифрованих архівних джерел періодичної преси відповідного періоду, кліпінгу та якісного контент-аналізу із залученням загальнонаукових методів аналізу отриманих даних, спостереження за розвитком українського радіомовлення за кордоном, дедукції та узагальнення.

Результати. Встановлено внесок у розбудову світового українськомовного радіомовлення В. Шарвана, у різні роки власника, очільника творчого журналістського колективу, успішного менеджера та ведучого на пізніх стадіях виходу «Української Щоденної Радіогодини Василя Шарвана» – радіопрограми-довгожителя в радіопросторі Північної Америки з національним охопленням та поколіннями постійних слухачів.

Окреслено тематичне спрямування радіопрограми в розрізі її рубрик політичної, духовної, розважальної, рекламної, музичної тематики; охарактеризовано менеджерські здібності досліджуваного радіопродуцента в розрізі добору й функціонування радіопрограми на різних стадіях її функціонування, гостьового маркетингу та активної громадянської позиції свідомого українця, втіленої у взаємодії з місцевими відділами СУМА, ПЛАСТУ.

Осмислено внесок В. Шарвана в розбудову світового українськомовного радіопростору другої половини ХХ ст. та наголошено на ролі особистості в процесі інституціоналізації українських радіогодин у медіапросторі інших країн.

Новизна. ґрунтовно осмислено тематичний діапазон, змістову поліфонію «Української Щоденної Радіогодини Василя Шарвана» та узагальнено внесок її зачинателя для становлення ком'юніті української еміграції в Північній Америці.

Практичне значення результатів дослідження полягає у внесенні до журналістикознавчого науково-популярного, наукового дискурсу зодокументованих у сучасній пресі свідчень організації виходу в 1951–1994 рр. «Української Щоденної Радіогодини Василя Шарвана» в контексті становлення світового українськомовного радіомовлення Північної Америки в другій половині ХХ ст.

Ключові слова: радіоведучий, радіоменеджер, світове українське радіомовлення, українська радіогодина, українськомовне радіо, щоденна радіопрограма.

І. Вступ

Збережено достатньо історичних свідчень ролі потужної особистості в становленні цілих галузей промисловості, винахідників у розбудові секторів економіки, мислителів в досягненні парадигмальних істин у різні роки, патріотів та натхненних роботою на благо Батьківщини громадян, які справою свого життя готові зробити щоденну, копітку проте потрібну роботу розбудови славної державності. Героїзм таких людей у щоденній праці, у виконанні звичайної роботи, яку, попри все, не беруться виконувати інші, у самопожертві заради примарної ідеї збереженої протягом усього життя.

В українському медіасекторі історії таких звитяг не рідкісні, адже як в історичній перспективі, так і нині медіа роблять справою свого життя небайдужі, соціально відповідальні та глибокі особистості, чий погляд та переконання гідні уваги. Історія знає імена таких персоналій і в еміграції, значна частина яких у ХХ ст. пов'язала своє професійне, творче життя з радіомовленням.

Нами узагальнено та систематизовано імена 308 радіопродуцентів [4], розглянуто творчу спадщину С. Іжика [22, с. 99–106], проте внесок кожного в розбудову світового українського ра-

діомовлення заслуговує і детальної дослідницької уваги, і поваги співгромадян [1, с. 4; 20, с. 3]. Про свої звитяги на ниві закордонного радіомовлення нащадкам розказали М. Сурмач [19], П. Кекиш [8]. Окремі аспекти досліджуваної тематики розкрито М. Васківим [2, с. 103–113], О. Гресько [6]. Важливі для нас з огляду на розуміння системи глобального українськомовного радіо праці О. Богуславського, С. Галушчака, Є. Дмитровського, В. Лизанчука, Н. Сидоренко, М. Сімонато та ін.

Ще попереду відкриття для світу внеску в розбудову українського радіослова О. Кавки, З. Калинюк, І. Кезмура, В. Килиник, С. Ковалик, П. Копичака, О. Кумана, Т. Лукача, А. Мазая, Н. Мандичевської, Л. Палаганюк, С. Сабола, Л. Стен-Щербань, М. Степаненко, К. Цепенді, К. Чічка-Андрієнко, В. Шулькевича, Я. Явного та ін. [9; 22, с. 99–106], які справою свого життя зробили наближення державницьких позицій через радіоефіри радіостанцій різних країн та континентів. Серед імен поважних радіолюбителів і професіоналів майоріє постать багаторічного наставника, керівника редакторського колективу радіопорограми, її ведучого В. Шарвана.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження – внесення до плеяди світових радіопроцентів та активістів української медіасправи у світовому вимірі імені В. Шарвана в розрізі становлення українських радіогодин у радіопросторі Північної Америки в другій половині XX ст. Об'єкт – журналістський доробок В. Шарвана в контексті створення ним у 1951–1994 рр. «Української Щоденної Радіогодини Василя Шарвана», яку можна було почути в різні періоди в ефірі щоденної, а пізніше щотижневої передачі на радіо «WHLД» (США).

Методологічний комплекс розвідки ґрунтується на використанні історичного, бібліографічно-описового методу, моніторингу оцифрованих архівних джерел періодичної преси відповідного періоду, кліпінгу та якісного контент-аналізу, загальнонаукових методів аналізу отриманих даних, спостереження за розвитком українського радіомовлення за кордоном, дедукції та узагальнення.

III. Результати

Людина, яка свідомо пов'язала все своє життя з радіомовленням, життя, яке було невід'ємним від громади та очолюваної ним програми, прогрес, який є уособленням української наполегливості й натхненності. Про найтривалішу та одну з найвизначніших українських радіопрограм у медіапросторі Північної Америки крізь призму життя її натхненника має знати все світове українство та пишатися нею.

А почалася довга історія любові між тоді молодими парубком та численною українською радіоаудиторією в 1949 р. із неперіодичних радіопередавань. 7 січня 1950 р. в північноамериканський радіоефір вийшла одногодина святкова різдвяна передача. Прем'єрний випуск передачі благословив «парох церкви св. І. Христителя в Боффало-Блекрок о. І. Жук» [11, с. 2]. Традиція приурочення окремих випусків, спеціальних тематичних проєктів до релігійних та національних свят, тим більше Різдва в українській громаді, жила від перших промовлених слів українською на радіо, втім більшість з них зникла, не досягнувши перших ювілеїв, цього разу все склалося інакше.

Її автором був на той момент 29-річний Василь Шарван, за характеристикою Я. Готваника, чоловік, який «має ідею-мету, відмінну від галасливого людського потоку. Людина із карпатських гір – неначе пан серед безкрилих юрб чужого міста» [11, с. 4]. Народжений 1921 р. в маленькому селищі Подусільна на Львівщині, дантист за фахом після еміграції в США організував «перші щоденні українські радіопередачі» [9, с. 273]. Від прем'єрних програм щотижня передачу розпочинали такими словами: «Ви слухаєте Українську Щоденну Радіопрограму Василя Шарвана на хвилях 1270 метрів силою 5000 ватт» [5, с. 4]. Радіостанція, в ефір якої виходила програма, знаходилася на «канадійсько-американському пограниччі (відтинок озер Ірі та ріки Ніягари)» [11, с. 2].

З 1 травня 1951 р. програма набула статусу щоденної, якою залишалася протягом десятиліть, збільшувався тільки хронометраж, невдовзі від 30-хвилинного формату перейшли на годинний, та навіть дві години. У тому самому році зусиллями активного українця та при допомозі Ліги Визволення України в Торонто (Канада) вдалося розпочати **щотижневу** українську радіопрограму **англійською** мовою, яку можна було почути в США та Канаді щонеділі о 13.00. У програмі, організованій за співпраці з Лігою Визволення України, пізніше власними силами адресованій місцевим мешканцям, порушували питання українсько-визвольної боротьби, життя українців у СРСР тощо.

Наскрізним лейтмотивом від випуску до випуску було надзавдання збереження української традиції та звичаїв, а також плекання української культури. Молодість, натхнення й креатив колективу, який вдалося сформувати навколо потужної медійної платформи, сприяли тому, що радіопрограми були різноманітними не лише тематично, а й жанрово: «пригадки, гуртівки та доповіді під час наших релігійних та національних свят, окремі радіофонізовані сценки, які були пов'язані з нашими урочистостями, обрядами і звичаями. Передавалася українська музика та пісні, читалися спеціально дібрані, друковані та надслані деклямації та рецитації відповідних

народних та мистецьких творів. Урочисто були відзначені наші національно-історичні річниці» [5, с. 4].

Першими співробітниками програми були диктор М. Проценко, проф. О. Пошивайко, його дочка І. Пошивайко, пізніше до колективу приєднався М. Ставничий, він змінив в ефірі першого диктора. Батько останнього д-р Р. Ставничий певний час займався оформленням передач. У різні роки дикторами програми працювали Б. Парнюк, О. Рань, З. Саган, Г. Петренко, О. Воронін-Кобець і його син О. Воронін-Кобець, Л. Гайдар. «Протягом кількох років косметичну хвилинку вела п-ні Колянківська, хвилинку господарських порад для пань (ведено Г. Петренко і І. Чмолюю» [11, с. 2]. Найдовше при мікрофоні працювала І. Чмола, вона редагувала дитячу та жіночу рубрики. Тут виступали талановиті маленькі українці, які вміло та натхненно декламували тематичні твори українських і зарубіжних авторів. Серед талановитих декламаторів Л. Дзюбак у 1962 р. – дев'ятирічна канадійка українського походження, «її деклямації записували на стрічку й передавали на радіопрограмі В. Шарвана в Бофало, вона читала в радіо заклик складати датки на будову Українського Чорноморського Дому у ст. Кетеринс, різдвяну промову та інше» [16, с. 15]. Посилювався дитячий блок програми виступами «пластунів та сумівців з осередку СУМА ім. Л. України з Бофало. Юні сумівці виступали з деклямаціями, співами, музикою» [3, с. 4]. У складі осередку СУМА були духовий оркестр та жіночий квартет. Влітку вони власними силами готувати окремі 30-хвилинні регулярні передачі. Зачинатель радіопрограми особисто підтримував благодійні дитячі ініціативи. До прикладу, широку медійну підтримку та розголос в ефірі його програми було надано ініціативі збору допомоги українським дітям у Європі, яку реалізував дружній програмі СУМ. Акція «Юні сумівці – юним сумівцям в Європі» акумулювала понад \$1200. За підсумками реалізації ініціативи, її організаційний комітет висловив вдячність радіопрограмі та особисто В. Шарвану, «який не пошкодував ні труду, ні часу, щоб спопуляризувати збірку акції, а зокрема щиро вдячні дикторці І. Чмолі, яка так сердечно промовляла до юних сердець, змальовуючи гірку долю українських дітей по таборах Німеччини та Австрії» [3, с. 4].

Політичний блок у радіопрограмах був представлений в авторському викладі проф. З. Сагана, який влився до колективу радіопрограми в 1951 р., а вже за рік очолив сектор підготовки інформаційного, аналітичного та політичного контенту, який до цього готували самі диктори. За потреби постійного ведучого підміняв в ефірі І. Чмола. Інформаційний блок виходив в ефір кожної програми, тематичний огляд світової преси, у тому числі щодо українського питання, двічі на тиждень: у середу та п'ятницю.

Духовна тематика широко представлена в ефірі українських радіопрограм зарубіжних країн у ХХ ст. в програмі В. Шарвана. Так, з нагоди релігійних свят для слухачів готували особливі святкові випуски, при мікрофоні працювали «о. Микола Лчщук, о. Микола Литваківський, о. ігумен Святослав Магалаєс, о. Іван Крестюк, о. Леонтій Квартирук, о. Павло Фалько, о. Олексій Цірик, о. Володимир Мельник, о. Іван жук, о. Богдан Остапович, о. Олександр Стеранка, о. Николай Вояковський і о. д-р. Павло Івахів» [11, с. 2].

Розважальний блок щоденної радіопрограми було представлено декламованими гуморесками, радіофонізованими жартами й скетчами, піснями, музикою [23], жартівливими статтями, фейлетонами. Літературний блок радіопрограми формував доктор М. Лоза, він очолював місцевий радіотеатр та був частим дописувачем з теми в українській періодиці. Серед зразків творів мистецького спрямування декламовані вмілими дикторами твори М. Гоголя, Т. Шевченка, С. Руданського та ін. «Хоч театр діяв доривочно, проте дав цілий ряд радіофонізованих літературних творів. З важніших назвемо: “В неділю рано зілля копала”, “Земля” – О. Кобилянської, Марія” – У. Самчука, “На полі крови” – Л. України, “Мойсей” – І. Франка, “Генерал W” – Полянича» [11, с. 2]. Присутність озвучених уривків із творів українських письменників посилювала літературну складову щоденної радіопрограми. Згодом тут почали звертати увагу і на видатні твори світових письменників, укотре підтверджуючи, що українська творча спадщина на рівних із представниками інших народів становить спадщину світової літератури між часи. У 1971 р. було започатковано «куточок рецензій на книжкові видання» [7, с. 3]. Рубрика була покликана заохотити слухачів читати українською мовою не лише книжкові видання, а й газети та журнали. Ведучим рубрики став відомий літературознавець д-р М. Логаза, який не лише аналізував досяжні зразки друкованої публіцистики, а й закликав авторів надсилати на рецензію свої твори, аби максимально розширити коло висвітлюваних творів. Більше того, за згодою авторів такі твори могли лягати в основу театральних постановок, що їх створювали спеціально для радіопрограми.

При мікрофоні також виступали знакові суспільно-політичні діячі, науковці й публіцисти, представники місцевих товариств та організацій, а також приватні особи з української громади, які проживали в Бафало, звучала багата українська пісня. За ініціативи В. Шарвана при радіопрограмі було організовано співочий квартет під керівництвом О. Глібович. Решту часу відводили для рекламного блоку, кошти, виручені від трансляції якого, становили значну частину фінансового благополуччя радіоініціативи. Як зазначали організатори, 85% від усіх оголошень надходило від українського бізнесу в Торонто [17, с. 3].

Постійними дикторами програми, які забезпечували вищезазначені тематичні блоки, були «М. Ставничий, Б. Пожарнюк, пані І. Ляшук-Чмола, панні З. Саган та О. Рань» [5, с. 4]. Попри самовідданий внесок кожного співробітника, найбільша відповідальність, а, отже, і заслуга в успіху радіоініціативи належала В. Шарвану, якому вдалося не лише зберегти радіопрограму від перших випусків, але і до 1953 р. мати у складі редакції чотирьох оплачуваних працівників, що для українських передач цього періоду було не частим. «Був час, коли постійних працівників було п'ять», у 1970 р. – «їх троє коли не враховувати власника програми» [11, с. 2].

Перші два роки ведучі працювали зі студії в м. Ніагара Фолз, куди змушені були постійно діставатися з Буфало. Такий формат роботи обмежував її розвиток та виснажував журналістів, тому в 1952 р. В. Шарвау вдалося орендувати офіс безпосередньо в Буфало, у 1954 р. редакція отримала власний офіс у центрі Буфало (США) з усім необхідним обладнанням [9, с. 273]. Спочатку для студії було виділено приміщення Українського дому «Дніпро», а від 1963 р. редакція перебралася до власного будинку на вул. Філмор у Буфало. Зручне розташування покращило якість програми не лише через зручність для роботи журналістів, а й завдяки тому, що відтепер до студії можна було запрошувати гостей, яким не треба було їхати до іншого міста. Наявність власного просторого приміщення дала змогу збагатити програми й радіотрупкою, яка спільно готувала сценки для театральних постановок на радіо, радіофонізовані п'єси тощо.

До п'ятирічного ювілею у 1955 р. охоплення щоденної радіопрограми української громади сягнула території півдня Канади та західних штатів США зі станції «WHLD» (США), за винятком 1955–1956 рр., коли передавання відбувалося через одну з радіостанцій у Торонто (Канада). У 1970 р. програми виходили по годині по буднях о 14.15–15.15 та в суботу о 14.00–15.30 [1, с. 4].

Крім щоденної успішної радіопрограми талановитий українець реалізував подібні радіопрограми в Гамільтоні й Торонто (Канада). Джерело фінансування таких ініціатив – допомога небайдужих українців та організацій, а також надходження від реклами, адже з радіопрограми мали користь «Українські організації, товариства і установи, оголошуючи свої імпрези, відозви тощо. Деякі організації, а особливо СУМА і ПЛІСТ, передавали навіть свої окремі авдіції – виконані власними силами» [11, с. 7].

Двадцятиріччя в ефірі програма відзначила святковою програмою. Із цієї нагоди адміністрація незмінної радіостанції WHLD надала додатковий ефірний час, аби всі охочі могли долучитися до святкування. Однак навіть 2 год 30 хв було замало, аби почути привітання всіх відданих слухачів та організацій, серед них: «Ієрархи Українських Церков, представники місцевої американської влади, управи центральних краєвих і місцевих українських організацій і установ, приватні особи – слухачі Радіопрограми» [13, с. 4], відтак решту поздоровлень було озвучено на черговому ефірі. Довершувала концертну програму випусків 24 і 31 січня 1970 р. подяка В. Шарвана, незмінної ведучої І. Чмоли та політичного оглядача З. Сагана, які висловили щирі сподівання на прихильність радіослухачів і в наступні роки. Так і сталося, адже радіопрограмі судилося відсвяткувати ще не один ювілей. І головна заслуга в цьому В. Шарвана, який, залишаючись за кадром, демонстрував «уміння співпрацювати з усіма, давати голос представникам різних напрямків, усім українським церквам – цементувати українське організоване життя» [17, с. 3].

У 1972 р. це була єдина щоденна українська радіопрограма з покриттям на всю Північну Америку. Радіопрограма із часом настільки розрослася, що у своєму репортажі Л. Полтава в 1972 р. констатував, що «при радіопрограмі зростає українська Бібліотека і Фонотека з записом голосів видатних людей; немає української платівки, якої не було б у радіостудії; ця радіопрограма активно підтримувала всі загальноукраїнські почини, збираючи фонди на пам'ятник Т. Шевченка у Вашингтоні, на будову Катери св. Софії в Римі, ... на другу кафедру українознавства в Гарварді» [17, с. 3].

До двадцять п'ятої річниці радіопрограма не мала у своєму складі театралізованої трупи, рубрики огляду друкованої публіцистики і щотижневої передачі англійською мовою, утім злагоджений упродовж багатьох років роботи колектив у складі «секретарки М. Шарван, літературного редактора д-ра М. Лози, заповідачки І. Чмоли, власника і керівника Програми В. Шарвана, релігійного редактора о. д-ра П. Івахіва, коментатора проф. З. Сагана та редактора вісток І. Чмоли» [21, с. 1] продовжував працювати. Вироблений десятиліттями звичай радіослухачів вмикати приймачі та налаштовувати на потрібну станцію в означений час дозволяв залишатися в інформаційному житті громади з різних питань, зокрема інформувати про відхід у вічність активних членів громади. Читачі зізнавалися, що перші ноти тематичного джінгла передачі авторства Б. Лепкого «Видиш брате мій» змушували «з острахом дожидатись проголошення прізвища. Кожна проголошена втрата болюча» [10, с. 6]. Про склад аудиторії радіопрограми промовисто свідчить перелік авторів понад двохсот вітальних листів, що надійшли на адресу редакції з нагоди свята. Частковий перелік адресантів, наведений у статті М. Лози, де, зокрема зацитовано уривки з привітальних текстів окремих діячів української громади, серед них д-ра М. Стахіва. Історик та публіцист констатував, що в умовах, коли «не є легко утримати пресові щоденні орга-

ни, то невимовно трудніше утримати й провадити радіовий щоденник, єдиний український голос в етері, що його висилає вільно й незалежно від будь-яких чужих директив чи пресій» [14, с. 6]. З нагоди свята надійшли відзнаки й особисто керівнику радіоініціативи. Український конгресовий комітет Америки відзначив Поченою Грамотою В. Шарвана як «заслуженого громадянина-діяча, довголітнього керівника української радіопрограми в Бофало» [18, с. 5]. Важливо зазначити, що від 1971 р. українець був головою відділу УККА в Буфало (США).

До свого тридцяти п'ятирічного ювілею програма прийшла в статусі зрілого та мудрого проєкту, який, попри приватну форму власності, громада вважала своєю, адже свою інтегративну функцію вона виконувала в інтересах усіх і кожного українця. Після кількарічної перерви у створенні у 1981–1983 рр. програма стала тижневиком. Кожен випуск, як і в усі роки, відкривався новинним блоком, далі історична рубрика нової дикторки Н. Пікас. Важливим подіям чи постатям могли присвячувати цілі блоки та навіть окремі випуски. «Радіослухачі мають можливість кожної суботи користати із повчальних релігійних хвилин, мають можливість слухати цікаві, – переважно на політичні теми, коментарі, мають можливість довідатись про важливіші справи, що їх порушує вільна українська преса, мають можливість запізнатись з подіями, що проходять у світі» [12, с. 4]. Орієнтований на українську громаду рекламний блок був основою фінансового благополуччя радіопрограми, а її якісний музичний контент – запорукою уваги сучасників. У рамках рубрики «Щира бесіда» тепер у ролі ведучого був і сам В. Шарван. Спільно з С. Караванським щосуботи вони обговорювали актуальні суспільно-політичні проблеми. Волею долі довелося їм коментувати й розпад СРСР і здобуття Україною незалежності, епохальні події, що їх протягом десятиліть своєю працею плекали й наближали.

Свою 43 річницю у 1994 р. радіопрограма зустріла в статусі щотижневої, почути її можна було на хвилях тієї ж радіостанції WHLD, однак зменшеним до тридцяти хвилин хронометражем о 13.30–14.00 [15, с. 4]. В ефірі до цього часу лунала рубрика «Щира бесіда», де зі слухачами обговорювали вже нові реалії розбудови незалежної України, країни мрії, яку всім своїм життям плекав В. Шарван.

IV. Висновки

Постать В. Шарвана є потужним та красномовним зразком поєднання справжнього захоплення, любові до своєї справи та служіння громаді, далекій Батьківщині, її синам та дочкам, до яких не лише звертався з радіотрибуни, а й допомагав справами, конкретними проєктами. Для покоління українців у США та Канаді особа відомого радіопроцюдента близька з дитинства, а його справа залишається важливою для громади. Історія української журналістики буде неповною без введення імені В. Шарвана до профільних підручників. Внесок інших не менш впливових, знаних та популярних у різні роки українських журналістів в еміграції достойний окремих розвідок, що мають усі перспективи бути реалізованими в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Бофало Н. Й. Українська Радіо-програма. *Свобода*. 1977. Ч. 112. С. 4.
2. Васьків М. Дослідження історії українського радіо на основі публікацій 1920–30-х рр. *Український інформаційний простір*. 2016. Ч. 4. С. 103–113.
3. Гайдар Л. Перша українська радіопередача. *Свобода*. 1955. Ч. 11. С. 4.
4. Гиріна Т. С. Українськомовне радіо у світовому медіапросторі: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2018. 296 с.
5. Готваник Я. На хвилях етеру. *Свобода*. 1953. Ч. 178. С. 4.
6. Гресько О. Телерадіомовлення України в міжнародній комунікації: монографія. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2016. 303 с.
7. Звернення дирекції радіопрограми В. Шарвана в Боффало. *Свобода*. 1971. Ч. 155. С. 3.
8. Кекіш П. Спогади радиста УПА. Торонто; Львів: Літопис УПА, 2015. 130 с.
9. Книга мистців і діячів української культури сучасників Першої Зустрічі українських мистців Америки й Канади з громадянством у днях 3–5 липня 1954 р. *Торонто. Радіопрограми*. 1954. 316 с.
10. Лоза М. Відлітають сірим шнурком. *Свобода*. 1973. Ч. 24. С. 6.
11. Лоза М. Заслужений Ювілей. *Свобода*. 1970. Ч. 12. С. 2; 7.
12. Лоза М. Перед ювілейними святкуваннями. *Свобода*. 1987. Ч. 90. С. 4.
13. Лоза М. Після ювілею радіової програми Василя Шарвана в Бофало Н. Й. *Свобода*. 1970. Ч. 60. С. 4.
14. Лоза М. Срібний ювілей. *Свобода*. 1975. Ч. 96. С. 6.
15. Н. Н. Радіопрограмі В. Шарвана – 43 роки. *Свобода*. 1994. Ч. 73. С. 4.
16. Надійна декляматорка – Любка Дзюбак. *Веселка*. 1962. Ч. 12 (100). С. 15.
17. Полтава Л. Українське Боффало. *Свобода*. 1972. Ч. 210. С. 1; 3.
18. Президент Форд і Джиммі Картер привітали XII конгрес українців Америки. *Свобода*. 1976. Ч. 195. С. 1; 3; 5.
19. Сурмач М. Історія моєї «Сурми». *Спогади книгаря*. Нью Йорк: Сурма, 1982. 191 с.
20. Трембляк І. Українські години на Радіо. *Свобода*. 1933. Ч. 66. С. 3.

21. Українській радіопрограмі Василя Шарвана в Бюфало сповнилося 25 років. *Свобода*. 1975. Ч. 45. С. 1.
22. Hirina T. S. Ukrainian Radiobroadcasting in the Atmosphere of Canadian Polyculturalism in the Creative Legacy of S. Izyk. *Поліграфія і видавнича справа*: зб. наук. пр. Львів, 2017. Вип. 2 (74). С. 99–106.
23. Rus-Ukrainian 78rpm recordings, 1952. Radio Quartet Wercovyna. Укр. Радіопередача Василя Шарвана. URL: https://www.youtube.com/watch?v=CPda2Z_WOsU (дата звернення: 30.03.2022).

References

1. Bofalo, N. Y. (1977). Ukrainska Radio-prohrama [Ukrainian Radio Program]. *Svoboda*, 1123, 4 [in Ukrainian].
2. Vaskiv, M. (2016). Doslidzhennia istorii ukrainskoho radio na osnovi publikatsii 1920–30-kh rokiv [Research of the history of Ukrainian radio on the basis of publications of 1920–30s]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir*, 4, 103–113 [in Ukrainian].
3. Haidar, L. (1955). Persha ukrainska radiopredacha [The first Ukrainian radio program]. *Svoboda*, 11, 4 [in Ukrainian].
4. Hyrina, T. (2018). Ukrainskomovne radio u svitovomu mediaprostori [Ukrainian-language radio in the world media space]. *Zaporizhzhia: KPU* [in Ukrainian].
5. Hotvanyk, Ya. (1953). Na khvyliakh eteru [On the waves of the ether]. *Svoboda*, 178, 4 [in Ukrainian].
6. Hresko, O. (2016). Teleradiomovlennia Ukrainy v mizhnarodnii komunikatsii [Television and radio broadcasting of Ukraine in international communication]. Kyiv: Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
7. Zvernennia dyrektzii radioprohramy V. Sharvana v Boffalo [Address of the Directorate of Radio Program V. Sharvan in Buffalo]. (1971). *Svoboda*, 155, 3 [in Ukrainian].
8. Kekish, P. (2015). Spohady radysta UPA [Memoirs of a UPA radio operator]. Toronto; Lviv: Litopys UPA [in Ukrainian].
9. Knyha mysttsiv i diiachiv ukrainskoi kultury suchasnykh Pershoi Zustrichi ukrainskykh mysttsiv Ameriky y Kanady z hromadianstvom u dniakh 3–5 lypnia 1954 [Book of artists and figures of Ukrainian culture of contemporaries of the First Meeting of Ukrainian Artists of America and Canada with Citizenship on July 3–5, 1954]. (1954). Toronto [in Ukrainian].
10. Loza, M. (1973). Vidlitaiut sirm shnurkom ... [Fly away with a gray lace...]. *Svoboda*, 26, 6 [in Ukrainian].
11. Loza, M. (1970). Zasluzhenyi Yuvilei [Honored Jubilee]. *Svoboda*, 12, 2; 7 [in Ukrainian].
12. Loza, M. (1987). Pered yuvileinymy sviatkuvanniamy [Before the anniversary celebrations]. *Svoboda*, 90, 4 [in Ukrainian].
13. Loza, M. (1970). Pislia yuvileiu radiovoi prohramy Vasylia Sharvana v Bofalo, N. Y. [After the anniversary of Vasily Sharvan's radio program in Buffalo, N. Y.]. *Svoboda*, 60, 4 [in Ukrainian].
14. Loza, M. (1975). Sribnyi yuvilei [Silver anniversary]. *Svoboda*, 96, 6 [in Ukrainian].
15. N.N. (1994). Radioprohrami V. Sharvana – 43 roky [N.N. V. Sharvan's radio program is 43 years old]. *Svoboda*, 73, 4 [in Ukrainian].
16. Nadiina deklamatorka – Liubka Dziubak [Reliable reciter – Lyubka Dziubak]. (1962). *Veselka*, 12 (100), 15 [in Ukrainian].
17. Poltava, L. (1972). Ukrainske Boffalo [Ukrainian Buffalo]. *Svoboda*, 210, 1; 3; 5 [in Ukrainian].
18. Prez. Ford i Dzhimmi Karter pryvitaly Khll konhres ukraintsiv Ameriky [President Ford and Jimmy Carter congratulated the XII Congress of Ukrainians of America]. (1976). *Svoboda*, 195, 1; 3; 5 [in Ukrainian].
19. Surmach, M. (1982). Istoriia moiei «Surmy». Spohady knyharia [History of my «Surma». Memories of a bookseller]. New York, Surma [in Ukrainian].
20. Trembliak, I. (1933). Ukrainski hodyny na Radio [Ukrainian Clock on the Radio]. *Svoboda*, 66, 3 [in Ukrainian].
21. Ukrainskii radioprohrami Vasylia Sharvana v Bofalo spovnylosia 25 rokiv [Vasyl Sharvan's Ukrainian radio program in Buffalo is 25 years old]. (1975). *Svoboda*, 45, 1 [in Ukrainian].
22. Hirina, T. (2017). Ukrainian Radiobroadcasting in the Atmosphere of Canadian Polyculturalism in the Creative Legacy of S. Izyk. *Polihrafia i vydavnycha sprava*, 2 (74), 99–106 [in English].
23. Rus-Ukrainian 78rpm recordings, 1952. Radio Quartet Wercovyna. Ukr. Radiopredacha Vasylia Sharvana [Rus-Ukrainian 78rpm recordings, 1952. Radio Quartet Wercovyna. Ukr. Vasyl Sharvan's radio program]. (2022). Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=CPda2Z_WOsU [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.03.2022.

Received 28.03.2022.

Hyrina T. «Vasyl Sharvan's Ukrainian Daily Radio Hour» is the World's longest Success Story of a Ukrainian Radio Project in Exile

The purpose of the article is to include in the constellation of world radio producers and activists of the Ukrainian media business in the world dimension named after V. Sharvan, in terms of the formation of Ukrainian radio hours in the radio space of North America in the second half of the twentieth century.

Research methodology. The methodological complex of intelligence is based on the use of historical, bibliographic and descriptive method, monitoring of digitized archival sources of periodicals of the relevant period, clipping and quality content analysis using general scientific methods of data analysis, monitoring the development of Ukrainian broadcasting abroad and abroad.

Results. As a result of the research, the contribution to the development of world Ukrainian-language radio broadcasting was established. coverage and generations of regular listeners.

The thematic direction of the radio program in terms of its political, spiritual, entertainment, advertising, music topics is outlined, the managerial abilities of the researched radio producer are described in terms of selection and functioning of the radio program AMOUNT, LAYER.

V. Sharvan's contribution to the development of the world Ukrainian-language radio space of the second half of the XX century is comprehended. and the role of the individual in the process of institutionalization of Ukrainian radio hours in the media space of other countries is emphasized.

Novelty. For the first time in the scientific discourse, the thematic range, the content polyphony of the «Ukrainian Daily Radio Hour of Vasyl Sharvan» was thoroughly comprehended and the contribution of its founder to the formation of the Ukrainian emigration community in North America was generalized.

The practical significance of the results of the study lies in the introduction to the popular science journalism, scientific discourse documented in the modern press evidence of the organization, published in 1951–1994 «Ukrainian Daily Radio Hour of Vasyl Sharvan» in the context of the world Ukrainian-language broadcasting in the twentieth century.

Key words: radio presenter, radio manager, world Ukrainian radio broadcasting, Ukrainian radio hour, Ukrainian-language radio, daily radio program.

Girina T. «Ukraińska Codzienna Radio Godzina Wasyla Szarwana» – najdłuższa na świecie historia sukcesu ukraińskiego radioprojektu w emigracji

Cel badania – wniesienie do plejady radioproducentów światowych oraz aktywistów mediaspawy ukraińskiej w wymiarze światowym imienia W. Szarwana w przekroju stawania się ukraińskich radio godzin w radio przestrzeni Ameryki Północnej w drugiej połowie XX wieku.

Metodologia badania. Kompleks metodologiczny wywiadu wspiera się na wykorzystaniu historycznej, bibliograficzno-opisowej metodzie, monitoringu ocyfrowanych źródeł archiwalnych prasy periodycznej odpowiedniego okresu, clippingu oraz jakościowej kontent-analizy wraz z załączeniem ogólnonaukowych metod analizy uzyskanych danych, obserwacja za rozwojem ukraińskiej transmisji radiowej za granicą, metodzie dedukcji oraz uogólnienia.

Wyniki. Ustalono wkład do rozbudowy światowej ukraińskojęzycznej transmisji radiowej W. Szarwana, w różne lata właściciela, głowy twórczego zespołu dziennikarzy, pomyslnego menedżera oraz prezentera na późnych etapach wyjścia «Ukraińskiej Codziennej Radio Godziny Wasyla Szarwana» – radioprogramu długowiecznego w radio przestrzeni Ameryki Północnej z osiągnięciem narodowym oraz pokoleniami stałych słuchaczy.

Określono tematyczny kierunek radio programu w przekroju jego rubryk tematyki politycznej, duchowej, rozrywkowej, reklamowej oraz muzycznej; scharakteryzowano menedżerskie umiejętności badanego radioproducenta w przekroju doboru oraz funkcjonowania radio programu na różnych etapach jego funkcjonowania, marketingu, gościowego oraz aktywnej pozycji społecznej świadomego Ukraińca, wcielonej w oddziaływanie z działami miejscowymi UOM (ukraińska organizacja młodzieżowa, także CYM (ukr.)) oraz PŁAST (Narodowa Organizacja Skautowa Ukrainy).

Przemyślano wkład W. Szarwana w rozbudowę światowego ukraińskojęzycznej radio przestrzeni drugiej połowy XX wieku oraz zrobiono akcent na roli osobistości w procesie instytucjonalizacji ukraińskich radio godzin w mediach innych krajów.

Nowość. Podstawowo przemyślano rozpiętość tematyczną, sensowną polifonię «Ukraińskiej Codziennej Radio Godziny Wasyla Szarwana» oraz uogólniono wkład jej twórcy dla stawania się społeczności emigracji ukraińskiej w Ameryce Północnej.

Znaczenie praktyczne wyników badania polega na wniesieniu do dziennikarskoznawczego naukowo-popularnego dyskursu udokumentowanych świadczeń organizacji w nowoczesnej prasie, wyjście w latach 1951–1994 «Ukraińskiej Codziennej Radio Godziny Wasyla Szarwana» w kontekście stawania się ukraińskojęzycznej transmisji radiowej Ameryki Północnej w drugiej połowie XX wieku.

Słowa kluczowe: prezenter radiowy, menedżer radiowy, ukraińska transmisja radiowa, radio godzina, radio ukraińskojęzyczne, radioprogram codzienny.